

Acesta fiind adevărul, autorii explică incompatibilitatea evenimentelor de la Iași cu profundul și statornicul umanism, prin postulatele dogmei naziste care declara pe evreu dușmanul său de moarte, prin situația neuzitată ca Wehrmacht-ul să aibă în imediata apropiere de spatele frontului o comunitate evreiască (la Iași existau în acel moment 51 200 inși), pe care autoritățile românești nu o constrinsese în conformitate cu preceptele fasciste și prin patronarea în totalitate de către emisarii lui Hitler a acțiunii de exterminare.

În același scop, cu metode de nedorită faimă, au lucrat legionarii din armată sau din rîndul populației civile care contau pe prezența Wehrmacht-ului, îngrozind astfel orașul culturii, umanismului și democrației. Materialele cercetate de autori pun în evidență nu numai amestecul tot mai brutal al trupelor germane în chestiunile de ordine interioară, ci și incapacitatea autorităților locale antonesciene de a prinde și sancționa pe făptași. „Duminica dezmațului fascist” atestase la Iași, ca pretutindeni, că ordinea nazistă nu era altceva decît întoarcerea jafurilor și crimelor. a bestialității și neomeniei.

Aurel Karečki și Maria Covaci, în baza bogatei și variatei documentații, pun în circuitul istoriografiei actuale informații de un pilduitor umanism, ilustrat prin încercări de frinare și chiar oprire a anarhiei și masacrelor naziste, prin dirijarea convoaielor în alte direcții și eliberarea celor arestați, limitînd astfel numărul victimelor, prin încartiruirea în condiții omenești a evreilor în detenție și aprovizionarea cu alimente și îmbrăcăminte a celor aflați în „trenurile morții”.

Destrămînd pletora de denaturări care s-a creat în jurul cutremurătorului episod, autorii au stabilit la 3 233 numărul cetățenilor evrei care și-au pierdut viața în acele împrejurări, cifră suficient de concludentă pentru a proba, pe de o parte, efectul ferocității naziste în acțiune, iar pe de alta, capacitatea și potența umanismului în a limita fenomenul care în unele state luase proporții catastrofale.

Așadar, ne găsim în fața unei cărți-rechizitoriu, sever subordonată investiției atente, de analiză multilaterală a evenimentelor petrecute la Iași în iunie 1941, o carte pe cît de documentată, pe atît de atrăgătoare și facilă la lecturat, o carte indispensabilă istoriografiei naționale și universale, utilă cercetătorului și cetățeanului de rînd. Împărțim ideea că un rezumat într-o limbă de circulație universală ar fi înlesnit consultarea ei peste hotare înainte ca traducerea integrală a textului, pentru care pledăm, să fi avut loc.

I. Soizu

Dacoromania, Jahrbuch für östliche Latinität, Karl Alber Verlag, Freiburg-München, 3, 1975—1976, 312 p.

Anuarul *Dacoromania* pentru anii 1975—1976 grupează un număr de 23 de articole și studii, majoritate dintre ele prezentate la colocviile Societății „Mihai Eminescu” din mai 1972 (Iași), iulie—august 1974 (Maramureș) și septembrie 1975 (Mangalia), ceea ce explică diversitatea tematică a materialelor prezentate în cele patru secțiuni ale volumului: istorie, literatură, lingvistică și folclor.

Încercînd să găsească un criteriu comun de caracterizare a contribuțiilor de istorie, cititorul va remarca predilecția autorilor pentru probleme controversate ale istoriografiei, și culturii spirituale românești. Astfel, Stelian Brezeanu (*Byzantinische Wirtschaftskontakte an der Unteren Donau in der ersten Hälfte des 13. Jahrhunderts*, 1204—1261) și Victor Spinei (*Aspekte der politischen Verhältnisse*

des Gebietes zwischen Donau und Schwarzem Meer zur Zeit der Mongolenherrschaft, XIII—XIV), folosind material documentar de factură diferită, își concentrează atenția asupra istoriei Dobrogei secolelor XIII—XIV. Continuitatea relațiilor economice dintre Bizanț și teritoriile de la Dunărea de Jos în contextul creării imperiului mongol, a pierderii pozițiilor negustorilor italieni pe coasta siriană prin noua ofensivă musulmană, este dovedită de Brezeanu prin analiza situației comerțului Mării Negre în timpul Imperiului de la Niceea (1204—1261). Teritoriul românesc este încadrat astfel în istoria relațiilor economice internaționale ale acestui secol. Aspectele politice sînt cercetate de Victor Spinei, care discută literatura de specialitate cunoscută (vezi bogatul aparat critic și în special nota 1) și valorifică unele surse documentare neglijate pînă în prezent (de exemplu texte de istorici ca Rășid od-Din și Ibn-lagribirdi), dar și rezultatele unor cercetări arheologice. Autorul ajunge la concluzia că în ciuda conglomeratului etnic ce predomină în teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră în perioada stăpînirii mongole, nu s-a ajuns la eliminarea populației românești, aceasta păstrînd totodată legăturile cu civilizația romano-bizantină. Ambele contribuții reliefează și dificultățile ridicate de eterogenitatea etnică a populației. În acest sens, Sabine Rieckhoff-Pauli din Freiburg (*Die ethnische Deutung aus der Sicht der Ur- und Frühgeschichte*), pune în discuție o problemă de natură metodologică, interpretarea etnică a datelor arheologice, folosită mai întîi de Gustav Kossinna (1895), iar apoi de Ernst Wahle (1939) și alți specialiști; spre exemplificare cercetătoarea se oprește asupra delimitării culturii celților și germanilor la Rin la începutul erei noastre.

Continuitatea populației daco-romane după părăsirea Daciei de către romani pînă la venirea slavilor este dovedită de Dumitru Protase (*La population daco-romaine en Transylvanie et dans le Banat, depuis l'abandon de la Dacie jusqu'à la venue des slaves*) prin reluarea sau completarea unor argumente de natură arheologică sau numismatică, articolul întrunind caracterul de generalizare intenționat de autor.

Istoria contemporană este reprezentată prin contribuția lui Șerban Rădulescu-Zoner (*Die Stellung der rumänischen Diplomatie gegenüber dem internationalen Schiffsstatut auf dem Schwarzen Meer zu Beginn des 20. Jahrhunderts*) și Alexandru Zub (*Le Maramureș dans la vision de N. Iorga*). Primul articol reliefează însemnătatea navigației prin strîmtori și pe Marea Neagră în perioada de la dobîndirea independenței pînă la primul război mondial, în cadrul mai larg al raporturilor internaționale care au dus la un moment dat la aderarea României la Tripla Alianță și ulterior la orientarea acesteia spre Antantă.

Istoricul ieșean Al. Zub ne propune o incursiune în istoria și cultura unei provincii românești — Maramureșul — din perspectiva lui N. Iorga, raportată însă nu la lucrările de amploare dedicate acestui spațiu geografic, ci la note de călătorie, conferințe și articole. Paralel cu itinerariul geografic ne se înfățișează și unul imaginar, rezultat din surprinzătoare asociații de idei, ce ne relevă nu numai informația minuțioasă a autorului, ci și sensibilitatea sa artistică.

Secțiunea de literatură, oarecum mai unitară tematic, cuprinde cinci studii. Christian Wentzlaff-Eggebert (*Les innovations metriques de Platen et l'originalité du sonnet éminescien*), pornind de la lucrări mai vaste dedicate sonetului (W. Mönch, W. Th. Elwert, W. Kayser ș.a.), remarcă că prototipul eminescian, devenit în scurt timp un model românesc al sonetului, are un caracter original, detașîndu-se de tipul italian, francez sau englez.

De un deosebit interes ni se pare lucrarea Iliei Grigorovici (*„La trilogie de la connaissance“ et les prémisses d'une herméneutique roumaine*) în care sînt analizate cîteva noțiuni fundamentale din opera lui Blaga: ideea de metafizică, „cenzura“, strîns legată de „revelație“, „misterul“. Autoarea remarcă originalitatea gînditorului român, pe fondul unei informații de specialitate enciclopedice

— sînt trecute în revistă curente filozofice cunoscute de Blaga (fenomenologia, teoria științei neopozitivismul, *Lebensphilosophie* ș.a. — „dirijată de o conștiință profesională în sensul modern al cuvîntului”, aflată „în conflict cu „febrilitatea creatoare”. Pe această cale, ea ajunge la următoarea concluzie: „Considerăm că ideea de «fenomen» (cu care «misterul» are multe trăsături comune) de «revelație inadecvată», care poate fi apropiată de ideea de «meditație», sugestia în ce privește rolul «formulării», ca și alternativa reducerii logico-raționale, și mai ales locul acordat problemei creației înțeleasă ca esență a cunoașterii umane, toate aceste elemente pledează pentru compatibilitatea gîndirii lui Blaga cu principiile fundamentale ale *hermeneuticii*”. Tot lui Blaga îi este dedicat și articolul semnat de Mihai Zarnfir (*Le motif de la mer chez Lucian Blaga*).

Jurnalul de călătorie, o specie literară mai puțin cercetată ca atare, constituie obiectul articolelor lui Klaus-Henning Schroeder (*J. F. Neigebaur in Rumänien (1843—1845)*) și Horst Fassel (*Die Dobrudscha und das Schwarze Meer in den Berichten deutscher Donauraesender des 19. Jahrhunderts*). Schroeder urmărește, după o scurtă prezentare a jurnalelor de călătorie din acea epocă și o caracterizare a consulului general al Prusiei la Iași, o valorificare a considerațiilor acestuia despre România, insistînd asupra observațiilor geografului, statisticianului și juristului. Utilă ni se pare lista lucrărilor lui Neigebaur despre Europa de sud-est și est, ca și cea a studiilor dedicate acestei personalități.

Studiul lui H. Fassel despre jurnalul de călătorie german se remarcă prin bogăția informațiilor și a surselor folosite, precum și prin varietatea criteriilor de judecată propuse pentru aprecierea acestei specii literare. Dintre acestea, două par a fi esențiale: unul de natură documentară, referințele la Marea Neagră și Dobrogea, iar altul mai mult de natură stilistică, calitatea artistică a jurnalului de călătorie. Aceasta este apreciată după canoanele literaturii de ficțiune: se fac referiri asupra specificului timpului și spațiului în jurnalul de călătorie, precum și asupra rolului naratorului și a modalității caracterizării personajelor. Nu este uitat raportul dintre real și imaginar, căruia în această specie literară îi revine un rol deosebit. În consecință, autorul stabilește o tipologie variată: jurnalul de călătorie intim, forma anelor, forma ghidului ș.a.

Lucrările unor colaboratori de prestigiu din Germania, Franța, Polonia, Jugoslavia și România aflate în paginile secției de lingvistică dovedesc importanța deosebită pe care o are limba română pentru un romanist. Secția este deschisă de un studiu amplu semnat de cunoscutul lingvist din Tübingen Eugen Coșeriu (*Rumänisch und Romanisch bei Hervás y Panduro*), care urmărește considerațiile lui Hervás cu privire la limba română și la romanitatea românilor. I se recunoaște meritul de a fi primul lingvist din vestul Europei care a privit limbile romanice (inclusiv româna) ca un tot. Cu toate greșelile sale, analizate în mod sistematic, contribuția lui Hervás la filologia română este apreciată pozitiv, mai ales pentru faptul că a acordat limbii române un rang egal cu a celorlalte limbi romanice. Tezele acestuia (cu privire la unitatea limbii române, a identității istorice și actuale dintre Dacia și România, asupra „romanității” românilor ș.a.) coincid cu cele ale reprezentanților Școlii ardelenice, cu care a fost contemporan, dar despre care totuși nu a știut nimic.

Ivan Petkanov (*L'élément roumain dans les langues balkaniques*) urmărește pe baza unei statistici prezența elementelor române în limbile balcanice, iar Peter Wunderli (*Au sujet de l'article roumain: affixation, détermination ou „position”?*) analizează într-un studiu cuprinzător poziția articolului în limba română.

Particularitățile dialectale ale Dobrogei sînt studiate în două materiale scrise de N. Saramandru (*Die Aromunen in der Dobrudscha und ihre Mundart*) și Paul Lăzărescu în colaborare cu N. Saramandru (*Les parlers de la Dobroudja dans le cadre du daco-roumain*). Mai semnalăm apoi prezența a trei studii dedicate particularităților limbii române în cadrul limbilor romanice semmate de Jacques Goudet, Jean-Claude Bouvier și Momcilo D. Savic.

Secția de folclor cuprinde contribuții despre etnograful Canemir și folclorul din Orientul Apropiat (Petru Caraman), imaginea mării în poemele turcești preislamice (Neoret Mamut), motivul „stinei prădate” și folclorul din Maramureș (Dumitru Pop), precum și despre vechea artă a construcțiilor din lemn în Maramureș (Gabriela Mocanu și Carmen Oehler).

Noua serie a revistei *Dacoromania*, ajunsă acum la numărul 3 prin străduința coordonatorului ei (Paul Miron) și a secretariatului redacției (Elsa Lüder), reprezintă, după cum rezultă și din prezentarea de față, un adevărat forum internațional pentru dezbaterăa celor mai variate probleme de istorie, literatură și cultură română. Deschisă celor mai variate orientări, ea se adresează nu numai specialiștilor, ci unui cerc mai larg de cititori. De aceea este regretabilă prezența unor greșeli de tipar, care ar fi putut fi evitate. Și încă un amănunt: volumul este dedicat profesorului Ștefan Teodorescu cu ocazia împlinirii vârstei de 70 de ani.

Sorin Chițanu